Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori. 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek 16. februarja (Feb. 16), 1925. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 39.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

OSREDOTOČENJE ŽELEZNIŠKEGA KAPITALA

SENATOR HOWELL PREDLAGA PREISKAVO.

Morgan načeluje novi koncentraciji kapitala.

Washington, D. C. — "Ako bi naši zakonodajci čitali in študirali Marksov 'Kapital', ki prihajali s popolnoma drugimi argumenti, kadar zahtevajo preiskavo o osredotočenju industrijskega kapitala in o snovanju trustov," je rekel neki voditelj strokovno organiziranega delavstva, ker senator Howell zahteva preiskavo osredotočenja železniškega kapitala v interesu ljudstva.

Nekateri pripisujejo Howellovi rezoluciji veliko važnost, ker mislijo, da prihaja zopet čas za razbijanje trustov. Tisti, ki poznajo sedanji gospodarski sistem in njegove zakone, ki učinkujejo v njem, ne vidijo v tej rezoluciji nobene važnosti. Trusti so prišli. Rodil jih je sedanji gospodarski sistem. Iz manjših trustov se bodo razvili večji in kapital se bo tako dalje osredotočeval, dokler ne bo majhna skupina finančnikov in kapitalistov zagospodarila vsi industriji, ako ljudstvo s pomočjo zakonov ne nacijonalizira preje industrije. Preiskave so le podučnega pomena, ne morejo pa zabraniti osredotočenja industrijskega in poljedelskega in finančnega kapitala.

To osredotočenje kapitala se vrši pod kontrolo Wall Streeta, kjer so nastanjeni gospodarji industrije, poljedelstva in financ. In samoposebica je, da sta najmočnejši finančni tvrdki J. P. Morgan & Co. in prva narodna banka v New Yorku pripravljeni prevzeti kontroli nad vzhodnimi železniškimi sistemi.

Preiskava bo torej dognala fakte, da bo to združenje gospodarje industrije zopet gospodarsko pojačalo, ker jim bo prineslo nove miljone.

Trusti se uničujejo, odkar je bil sprejet Shermanov protitrustjanski zakon. Skušajo se preprečiti novi trusti, pa zakon, ki učinkuje v sedanjem gospodarskem sistemu, je močnejši kot vsa ta prizadevanja. Lahko se snovanje novega trusta v sedanjem gospodarskem sistemu za nekaj časa zadrži, trajno se pa ne da preprečiti.

Boj proti trustom, je boj proti mlinom na sapo, dokler postoji sedanji gospodarski sistem.

Senator Howell ima mogoče najboljše namene in je prepričan, da se snovanje trustov da preprečiti tudi v sedanjem gospodarskem sistemu. Ampak kmalu se bo prepričal, da ni tako, kakor se je že mnogo drugih prepričalo pred njim, ki so imeli trdno voljo odpraviti truste.

Kellogg se pripravlja na boj s senatorji

Bodoči državni tajnik bo zagovarjal podpis pariškega reparacijskega pakta.

London, 14. febr. — V londonskih diplomatičnih krogih se je danes raznesla vest, da bo Kellogg moral podati ostavko kot državni tajnik, kadar se vrne v Washington, kjer ga čaka ofenziva nespravnih senatorjev, ki zastopajo neomajno stališče izolacije Združenih držav. Opozicija v ameriškem senatu proti pariškemu paktu bo tako močna, da se bo Kellogg, ki je podpisal pakt kot ameriški delegat na zavezniški finančni konferenci v Parizu v zadnjem januarju, težko obdržal.

Kellogg je pa dejal v privatnem razgovoru, da je pripravljen na boj s senatorji in se ne poda izlepa. Njegovo mnenje je, da pariški pakt ni v najmanjši zvezi s politiko intervencijonistov, katero je vodil Wilson.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Proces osredotočevanja železniškega kapitala.

Dvojna morala o privatni lastnini.

Požar uničil poslopje in avtomobile na avtomobilski razstavi v Kansas Cityju.

Jeklarski trust ne jemlje na delo rudarjev v Indiani.

Tartarske vesti o Collinsu poplavljajo deželo.

Jugoslavija.

Pašič namerava razveljaviti deset Radičevih mandatov, da bo imel večjo večino v skupščini.

Po svetu.

Delavci v Nemčiji protestirajo proti umoru rudarjev na debelo.

Moskva javlja o paktu balkanske protisovjetske alijance pod protektoratom Velike Britanije.

Socialistična internacionala zahteva hitro izpraznitev Kolina.

Kellogg pravi v Londonu, da se upre senatorjem glede pariškega pakta.

MOČNE SILE NA DELU PROTI DR. RYANU

PONAVLJA SE STARA POVEST V KATOLIŠKI HIRARHIJI.

Kdor se resno zanima za zboljšanje gospodarskega sistema, ta ji je v nadlego.

Washington, D. C. — (Fed. Press). — Razvilo se je molče-če, značilno in izredno močno gibanje, da se odstrani rev. John A. Ryan, D. D., poznan kot oče zakonov za minimalno mezdo v Združenih državah in borec za amendment k ustavi Združenih držav za varstvo otrok, z ameriške katoliške univerze v glavnem mestu. Ryan je sploh tiste vrste duhoven, ki se bojuje, da se Kristovi nauki izvedejo na svetu tako, kot jih je Krist učil. On noče, da bi ti nauki ostali zapisani v knjigah, ali da se ljudje samo nazivljejo kristjani, delajo pa kot pogani. S tem si je pa dr. Ryan nakopal jezo višje hirarhije, kot so si jo dozdaj pred njim nakoplali še vsi duhovni, ki so delali resno in odprto za izboljšanje gospodarskega sistema.

Ne misli se pa samo odstraniti dr. Ryana s fakultete na univerzi. To gibanje stremi tudi za tem, da se razpusti Narodna katoliška blagostanjska konferenca, katere ravnatelj je dr. Ryan. Ako je nemogoče to doseči, bodo skušali zavezati roke dr. Ryanu, da ne bo mogel več delati na socialnem in industrijskem polju za odpravo mezdne sužnosti. Ako se to izvrši, tedaj bodo razumni ljudje smatrali odgovornim za ta dogodek kardinala O'Connella v Bostonu, ki je med duhovni največji nasprotnik amendmenta za varstvo otrok.

Dr. Ryan se je bavil s socialno znanostjo, ko je bil še učitelj na katoliškem učilišču v St. Paulu. Od tukaj je bil pozvan kot profesor na katoliško univerzo v Washington, ko je že zaslovel zaradi svojih socialnih študij. Baltimorski nadškof Curley je kancelar univerze in njegov odlok odvrže lahko le odbor zaupnikov. Splošno sodijo, ako bo dr. Ryan kaznovan z odpoklicem z univerze, ker je sodeloval za odpravo otroške sužnosti, da bo pozvan po nadškofu Dowlingu zopet v St. Paul.

Na čelu Narodne katoliške blagostanjske konference je nadškof Hanna v San Franciscu. Škof Muldoon, ki je izdelal program socialno naprednih škofov, načeluje departmentu za socialno akcijo.

V nekaj tednih se pokaže, ako je gibanje za odstranitev dr. Ryana bilo uspešno.

DVOJNA MORALA O PRIVATNI LASTNINI

NITI O TEM NI KAPITALISTIČNI SVET ENE MISLI.

To pokazuje prepir glede povrnitve nemške lastnine.

Washington, D. C. — (Fed. Press). — Skozi osem tragičnih let so skušale aliirane in pridružene vojaške sile zrušiti boljševizem in strmoglaviti sovjetsko vlado v Rusiji, češ, da je svetost privatne lastnine pravi temelj civilizacije. Sovjetski režim v Rusiji je konfisciral tujezemske vloge v Rusiji. In ta čin so vlade v Washingtonu, Londonu, Parizu, Bruslju in v Rimu smatrali za opravičljiv, da podvzamejo proti Rusiji korake, ki jih smatrajo za potrebne, da Rusijo spravijo na kolena. Poizkusilo se je marsikaj v tem času proti Rusiji. Vojna, blokade, intrige, zadržavanje priznanja so bila sredstva, s katerimi so mislili vpognoti sovjetski režim, in v nadi, da dobi privatni kapital zaščito ne glede na meje.

Napram tej kapitalistični etiki v ozadju, je nepričakovano dne 19. februarja blisknila avtorizirana objava iz Bele hiše, da predsednik Coolidge ne verjame, da bi se privatna lastnina nemških državljanov, vredna kakšnih tri sto miljonov dolarjev, katero upravlja varuh tujezemske lastnine, lahko vrnila lastnikom pred daljšim rokom, dokler Nemčija ne plača privatnih tirjatev v znesku približno dve sto miljonov dolarjev. Res je, da so te ameriške privatne tirjatve krite po pariški pogodbi. Plačane bodo iz odškodninskega sklada direktno ameriškemu zakladništvu in šele po več letih. Drugi upniki niso vrnili nemške lastnine, ki so jo zaplenili. Oni ugovarjajo Združenim državam, da se je treba ravnati po svoji obljubi, da ostane privatna lastninska pravica sveta. Oni sugestirajo, da naj Amerika pozabi na idejalno lastninsko pravico posameznika in naj uvažuje svojo korist in obdrži, kar je pograbila.

Oboževanje "boljševiške" doktrine je izzvalo ogorčenje pri dolgoglavih kapitalistih druge vrste, ki ne morejo individualno zapovedovati armadam kot iztirjevalnim agentom. Oni soglašajo z elementom v kongresu, katerega vodi Borah, ki se bo v prihodnjem kongresnem zasedanju bojeval, da se ta tujezemska lastnina vrne, komur gre. Njim je znano, da je neki višji uradnik washingtonske vlade lani poleti obiskal Evropo in da je bil obveščen od najvišjih britskih, francoskih in belgijskih krogov neoficijelno, toda na zelo razumljiv način, da se bo smatral vsak poizkus od strani Združenih držav za povrnitev lastnine nemškim državljanom v aliiranih deželah kot povabilo, da naj počasi plačujejo dolgove Ameriki in sicer nemško odškodnino in dolgove, ki so jih napravili v vojni. Borahova skupina je sprejela to izzivanje. Ona izjavlja, da moralni bankrot Evrope ne obvezuje Združenih držav. Ona podlaga, da se pronajde, kakšna je vrednost pariškega sporazuma glede distribucije nemških odplačil z ozirom na kritje ameriških privatnih tirjatev. Ako je pariška pogodba dobra, tedaj je nepotrebna zaščita po upravitelju tujezemske lastnine, ne glede nato, da je pridržanje lastnine kršenje naše obljube pred svetom.

Znano je, da tajnik Mellon podpira Coolidga pri odklanjanju, da se povrne nemška lastnina, dokler Nemčija ni plačala. Najvišje sodišče je odločilo, da je konfiskacija, ako se posamezniku odvzame vporaba ali korist njegove lastnine. Tak je status tujezemske lastnine. Uprava, odjenjajoča evropejskemu pritisku in blufu, konfiscira lastnino, medtem pa naznanja laskavo, da pritiska na Nemčijo, da se ohrani svetost privatne lastnine s plačilom teh državljanov. Bankirji v Londonu opazujejo ameriški boj, zavedajoč se, ako konfiskacija postane pravilo, da ne bo v bodočnosti nič bolj varno nalagati denar v Ameriki kot v Britaniji in svetovno finančno središče se ne bo več preneslo iz Londona v New York.

Tukaj je Borah, borec za priznanje Rusije in miru, prisiljen bojevati se proti Coolidge-Mellonovem režimu glede konfiskacije privatne lastnine. Kako se odloči kongres, se pa še ne ve.

BRITSKO-BALKANSKA ALIJANCA PROTI RUSIJI

Moskva poroča, da se jugoslavija zapletla v militaristično mrežo.

Berlin, 14. febr. — Iz Moskve javljajo, da je sovjetska vlada dobila informacije o tajni alijanci na Balkanu pod protektoratom Velike Britanije za skupno fronto proti sovjetski Rusiji. Rumunija, Bolgarija in Jugoslavija so v alijanci.

Moskva smatra, da cilj Anglije je, dobiti oporišča za njeno bojno mornarico na obali Bolgarije in Rumunije.

Glavne točke balkanskega alijančnega pakta so sledeče, kakor poročajo iz Moskve:

Jugoslavija in Bolgarija bosta podpirali stališče Rumunije glede Besarabije in glede izključitve ruskih bojnih ladij iz Dardanel.

Rumunija in Jugoslavija bosta podpirali zahteve Bolgarije glede Tracije. Bolgarija se odreče svojim aspiracijam v Dobrudži na korist Rumuniji in v Macedoniji na korist Jugoslaviji. Bolgarija bo podpirala aspiracije Jugoslavije glede Soluna.

Socialisti zahtevajo izpraznitev Kolina

Angleški, belgijski in francoski socialisti imajo nalogo, pritiskati na vlade, da se Kolin čimprej izprazni.

London. — Eksekutiva londonske socialistične internacionale je pred kratkim skupno z eksekutivo amsterdamske strokovne internacionale sprejela resolucijo, v kateri zahteva, da zavezniške čete čimprej izpraznijo Kolin v Porenju. Socialističnim strankam v Angliji, Belgiji in Franciji je naloženo, naj pritiskajo na svoje vlade za hitro izpraznitev.

Nemški socialistični stranki je naročeno, naj pobija z vsemi silami poskuse monarhistov in militaristov za oživljenje vojne pripravljenosti.

Druga resolucija čestita opoziciji v Italiji na vztrajnem boju s fašizmom. Eksekutiva je tudi obsodila politiko angleške torijske vlade v Egiptu in Sudanu.

TEKSTILNI BARONI SO ZOPET OSTALI NA CEDILU.

Nove grožnje niso nič izdale.

Pawtucket, R. I. — Vodstvo Greenhalfove tekstilne tovarne je zopet naznanilo, da bodo tisti stavkujoči delavci odpuščeni, ki se ne vrnejo na delo. Grožnja je ostala brez vtisa na stavkujoče delavce. Parna piščal je zopet tulila in klicala delavce na tlako, toda prišlo jih je zopet samo pol tucata. Tovarna je ostala zaprta. Stavko vodi organizacija United Textile Workers Union.

GLAVNI STAN ZIDARJEV SE PREMESTI.

Washington, D. C. — Glavni stan organizacije International Union of Bricklayers, Masons and Plasterers' se z dnem prvega aprila t. l. premesti iz Indianapolisa v Washington. Tako naznanja W. J. Bowen, predsednik organizacije. V Indianapolisu je glavni stan organizacije skozi trinajst let. Organizacija 110,000 članov.

PAŠIĆ RAZVELJAVI DESET MANDATOV RADIĆEVE STRANKE

Sivobradi diktator ni zadovoljen s petorico večine v novi skupščini, zato namerava izključiti hrvaške republikance, da bo imel večjo večino. Radićevci bodo izključeni pod pretvezo, da so komunisti.

Dunaj, 14. febr. — (Poroča A. A. Decker.) — Pašić-Pribičevićeva stranka ima pet glasov večine v novem jugoslovanskem parlamentu. Ta večina se vidi Pašiću premajhna in nevarna, zato namerava — kakor poročajo iz Belgrada — razveljaviti deset mandatov Radičeve kmečke republikanske stranke na temelju, da so mandati v rokah komunistov, nakar bo imela njegova vlada večjo in varnejšo večino v skupščini.

Dali se Pašiću posreči ta manever, je še vprašanje. Hrvaški kmetje vsekakor niso komunisti. Radič je lahko komunist, oziroma on je zmožen biti vse, kar mu služi, da doseže svoj cilj. Ravno zdaj poročajo iz Belgrada, da ima vlada dokaze, da je Radič prejel veliko vsoto denarja — poročilo pravi, da $4,000,000 od tretje internacionale potom Sofije. Druga vest se glasi, da vlada ne bo naredila mučenika iz Radiča. Ubit ne bo kakor je bil Stambulijski in kakor se boje Angleži. Pašić bo poskušal zamašiti usta Radiču z dolgim zaporom.

Jugoslovanska vlada uradno zanika vest, da je bilo 8. februarja v teku volitev ubitih 23 oseb v izgredih. Vest se je razširila, ko je vlada uvedla ostro cenzuro brzojavk in telefonskih poročil na volilni dan.

Jeklarski trust ne jemlje rudarjev na delo

Vest, da je državna komisija v Indiani izposlovala uposlevanje brezposelnih rudarjev v jeklarnah, vsekakor ni resnična.

Gary, Ind. — Poročilo, ki je bilo objavljeno pred nekaj dnevi, da je državna industrijska komisija v Indiani sklenila dogovor z jeklarskimi baroni v Garyju in sosednjih mestih za uposlitev 17,000 brezposelnih rudarjev v jeklarnah, je bilo — milo rečeno — brez podlage.

Mnogi rudarji iz Indiane, ki so čitali to vest, so šli vprašat za delo v jeklarnah, dobili pa so odgovor, da ni nobene pogodbe, niti ustmene ne, po kateri bi rudarji imeli kake predpravice pri uposlitvi. Yes, delo dobe kakor vsak prosilec, kadar je kako mesto prazno.

Štirinajst rudarjev, izmed 17,000, je sprejelo delo za nizko mezdo v tovarni. Delati morajo deset ur in prejemajo 40 do 45 centov na uro.

HAITSKI POSLANIK SE JE PREDSTAVIL DRŽAVNEMU TAJNIKU.

Washington, D. C. — Hannibal Price, poslanik haitske vlade, se je dne 10. februarja predstavil državnemu tajniku in predsedniku. Mr. Coolidge mu je zagotovil, da je edini namen Združenih držav, da vodijo Bornovo vlado na Haitiju, da se utrdi notranja stabilnost na Haitiju in zaradi blagostanja in prosperitete ljudstva.

Prav nič niso govorili o tem, da so ameriški pomorščaki ubili okrog tri tisoč Haitčanov, pa tudi o velikem posojilu niso govorili, ki ga zamorska republika dolguje newyorškim bankirjem.

VREME.

Chicago in okolica. — V torek večinoma jasno in mrzlejše. Zmerni vetrovi s severa in severo-zapada. Temperatura zadnjih 24 ur: najvišja 35, najnižja 31. Solnce izide ob 7:45, zaide ob 5:24.

Plaz v jami je porušil vse načrte reševalcev

Do Collinsa iščejo vedno novih poti.

Cave City, Ky., 16. febr.—Collins je bil v pondeljek zjutraj še vedno v jami. Najnovejši uradni buletin se glasi, da so delavci v jamiču, ki je zdaj 55 čevljev globok, začeli kopati vodoraven rov v smeri, v kateri leži Collins. Delo je zelo počasno, ker v rovu je samo toliko prostora, da se mora en sam človek plaziti po štirih. Kose kamenja in prah si podajajo iz roke v roko. Inženir Carmichael, ki vodi delo, je dejal v pondeljek zjutraj, da mogoče dosežejo Collinsa v šestih urah.

Cave City, Ky., 15. febr. — Uradni buletin poroča, da po odstranjenju vseh ovir, blata in kamenja, ki ga je nanosel v jamič plaz, bo mogoče priti jutri do Collinsa, kateri je ujet pod skalo v rovu že sedemnajsti dan. Kakor hitro bodo privrtali do Collinsa, bodo takoj poslali na mesto dr. Hazletta, da reši ujetnika izpod skale živega ali mrtvega.

Skozi zadnjih 24 ur je bilo vsako delo skoraj brezuspešno, ker so odpovedovale opore v jamiču in se je pričelo sesuvati kamenje. Delo se torej zelo počasi nadaljuje, vendar pričakujejo, da bodo rešili Collinsa v pondeljek.

Da-li je Collins še živ ali ne, so različna mnenja. V petek so se bile proti večeru raznesle vesti, da je Collins še živ in tudi že rešen, katera govorica pa je nastala le radi tega, ker je nekdo reševalcev baje slišal skozi steno neko stokanje. Takoj nato sta brzojav in radio raznesla vest, da Collins še živi.

HAYWOOD SE SKRIVA V CHICAGU?

"Chicago Herald-Examiner" je v soboto prinesel vest, da se William D. Haywood, bivši vodja I. W. W., skriva nekje v Chicagu in zvezni detektivi ga baje iščejo. Haywood je bil l. 1918. obsojen na 20 let zapora in $10,000 globe radi protivojne propagande in medtem, ko se je vrhovno sodišče bavilo z njegovim prizivom, je pobegnil v sovjetsko Rusijo. Vest je najbrž raca.

Novi bolgarski poslanik za Ameriko umorjen.

Sofija, 14. febr. — Profesor Nikola Milev, ki je bil pred kratkim imenovan poslanikom v Washingtonu, je bil včeraj umorjen. Milev je bil predsednik odseka zunanjih zadev v bolgarski zbornici in predsednik društva žurnalistov v Sofiji ter zagrizen nasprotnik sovjetov.

CIGANI SO IZVOLILI NOVEGA KRALJA.

Yonkers, N. Y. — Cigani v Združenih državah, katerih je 1,500,000, so dobili novega kralja.

Novi kralj je Frank Mitchell, star 43 let, stanujoč v New Yorku.

Volitev se je vršila v Mitchellovem domu. Tam so se zbrali glavarji raznih ciganskih rodov okoli mrtvaškega odra umrlega ciganskega kralja Nicholas Johna. Mitchell je bil skozi štiri leta njegov pomočnik. Glavarji so ga soglasno izvolili.

Zgodilo se je prvikrat, da ni bil eden izmed sorodnikov umrlega kralja izvoljen njegovim naslednikom. Kralj zapušča enega brata in štiri sinove. Zadnji živi v Waterburyju, Con., njegov brat v Yonkersu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (Dec. 31 -24) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PREMOGOVNIŠKI BARONI DELAJO ZA UNIČENJE RUDARSKE ORGANIZACIJE.

Kdor ni slep za dogodke na premogovnem polju, prihaja do zaključka, da postoji med privatnimi premogovniškimi in drugimi privatnimi interesi nekakšen sporazum, da se počasi in sigurno uniči organizacja rudarjev. Kmalu po sklenjenem miru je bilo konstatirano in povedano, da je premogovniška industrija preveč razvita. Razni faktorji so naglašali, da je treba znižati dnevni delavni čas, da bo zaposlenje rudarjev bolj redno in razdeljeno skoz vse leto. Ampak to se ni izvršilo. Premogovniški baroni so se poslužili vseh sredstev in pripomočkov, s katerimi so razpolagali, da so preprečili skrajšanje delavnega časa. S tem še niso bili zadovoljni. Odpirati so pričeli nove rudnike v krajih, v katerih ni bilo rudarske organizacije.

Posledica tega je bila, da se je število rudarjev od leta 1920 do 1924 pomnožilo za 63,000 ali sedem odstotkov, mesto da bi se znižalo, ker je bila industrija preveč razvita. Stroji, ki se rabijo pri kopanju premoga, so pa pomnožili produkcijo.

Velefinančniki v New Yorku so ta položaj temeljito izrabili sebi v korist. Dobili so priliko, da porinejo na stran male podjetnike, večje podjetnike in kompanije pa združijo v velikih premogovniških kompanijah. Z drugimi besedami to pomeni, da je prišel čas za osredotočenje premogovniškega kapitala. Gospodarji na premogovniškem polju so postali velekapitalisti.

Premoga se ne more prodati več, kot ga potrebuje trg. Ako se odpirajo novi rudniki v okrajih, v katerih rudarji niso organizirani, sledi logično, da zaprejo rudnike, v katerih delajo organizirani rudarji. Od takega početja ima velekapital veliko korist, organizirani rudarji pa veliko škodo.

Velekapital plačuje v neorganiziranih rudnikih nižjo mezdo in rudarji delajo v slabih razmerah. V neorganiziranih rudnikih odloča gospodarjeva beseda: "Komur ni všeč, ta naj gre!" Rudarji v teh rudnikih se ne morejo nikjer pritožiti, tisti, ki godrnjajo, so pa odslovljeni.

Kadar prihaja premog iz neorganiziranih krajev v večji množini na trg kot iz organiziranih, takrat so rudarji v organiziranih okrajih po nekaj dni v tednu skozi več tednov doma; včasi pa tudi po cele tedne in mesece. V tem času pa rudarji porabijo vse prihranke, ki so si jih pritrgali od ust, ko so delali vsaki dan. Ako pa brezposelnost v organiziranih krajih traja predolgo časa, tedaj se rudarji počasi in sigurno gospodarsko uničujejo, dokler niso popolnoma uničeni. Kadar pride ta čas, takrat pa nastopijo premogovniški podjetniki in ponudijo rudarjem delo pod neunijskimi pogoji.

Na ta način se uničuje rudarska organizacija.

Trgovski department v državi Illinois na pr. poroča, da je produkcija premoga v državi pod normalo. To pomeni, ako se razmere ne spremene, najbrž se ne bodo, da bodo po dnevu prvega aprila t. l. zaprli precej rudnikov. Rudarji bodo prisiljeni iskati drugje delo, ali pa prenašati s svojimi družinami trpljenje, ki ga prinaša brezposelnost.

Položaj v drugih organiziranih okrajih ni nič boljši kot v državi Illinois. So pač izjeme tupatam; so pa tudi okraji, v katerih so razmere še slabeje kot v državi Illinois.

Podjetniki hitro pozabijo na svojo besedo, ako je prilika zanje ugodna, da prelomijo pogodbo in proglase rudnik za odprto delavnico, kar pričajo razmere v Oklahomi. V tej državi je bilo šestdeset organiziranih rudnikov na premogovem polju McAlester in Willburton. Približno pet in dvajset rudnikov je pa zdaj odprtih, akoravno so podjetniki podpisali pogodbo z organizacijo rudarjev v Jacksonvillu. Zdaj obratujejo rudnike in plačujejo rudarje po mezdni lestvici izza leta 1917. V teh rudnikih, ki niso več pod kontrolo unije, producirajo 84 odstotkov premoga v državi.

V mnogo krajih pa premogovniški podjetniki lastujejo še domove, v katerih prebivajo rudarji. To dejstvo jim olajšava boj proti organiziranim rudarjem.

Položaj sam na sebi govori, ako ne bodo vsi rudarji, ali vsaj ogromna večina, najmanj devetdeset odstotkov rudarjev, pritegnjeni v organizacijo, da bodo premogovniški podjetniki uničili rudarsko organizacijo. Zato je pa treba napeti vse sile za organiziranje rudarjev v neorganiziranih okrajih, dokler ne bo prepozno.

JAVNA GOVORNICA

(Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.)

Homer City, Pa. — Kakor vse kaže, ni Lewisova pogodba iz Jacksonvilla v Floridi zanič. Povečini vse premogarske družbe hočejo zlomiti združenje premogarjev (unijo.) Tudi družba v Indiani, Pa., katera ima večinoma pod svojo oblastjo in nas je čez 20,000 rudarjev zaposlenih, kadar obratuje samo v tej deželi, pod 2. distriktom, je zaprla več jam že leta 1923, a v letu 1924 večinoma vse. Delalo nas ni od tri do štiri tisoč. Družba se imenuje B. R. in P.

Akoravno je v pogodbi, da mora družba plačati tudi od mrtvega dela, ne plača nič več in zdaj hoče imeti stavkokaze ter plačilno lestvico iz leta 1917. Rudarji, Slovenci in vsi Jugoslovani, držite se proč od te dežele. Nikar ne delajte sramote vsemu zavednemu delavstvu. Ne jemljite kruha iz ust lastnemu trpinu.

V času živimo, ki smo ga delavci sami ustanovili na 4. novembra zadnjega leta, da se zlomijo vse delavske organizacije in vse stavke. Prosperiteta je občutljiva še pred vstoličenjem novega predsednika, po razsutju sveta (ne vem pod katerim bogom izmed dvesto sedeminštiridesetih, ki bo pokončal grešni svet in človeštvo). Najbolj verjetno je, ako bi se Wall Street razjezil in razsul nekaj miljonov dolarjev, da poruši tudi kako državo, a le s topovi in granatami.

Delavci, ki le kaj čitate napredne liste, lahko razumete sedanji položaj. Tudi tisti, ki ste še za imperializem, cesarstvo ali kraljestvo, poglejte beli dan; vse imate pred seboj. Ako se posreči nakana vseh vrst operatorjev, ostanemo sužnji bolj kot zamorci pred vlado predsednika Abrahama Lincolna. Ne dajte se ujeti v mreže klerikalizma in kapitalizma, ki sta najbolj složna brata.

Čitajte čimveč morete "Prosveto", "Proletarca" in revijo "Čas". Prepričani boste, da ste zajeli s ta veliko žlico sebi in meni v pouk. Sotrpini, katerih vas je še veliko število, da niste pri nobeni podp. organ. pristopite nemudoma k naši materi S. N. P. J. Dvajset let sem član S. N. P. J. in petnajst let član S. S. P. Z. Nisem se še kesal za izdani asesment. Leta 1923 sem bil bolan sedem mesecev in v tistem kratkem času sem prejel več podpore kakor sem v vseh letih plačal z asesmentom in nakladami. Kaj to pomeni za člana najboljše organizacije! Samo pravila in nje postave v roko, čitaj pazno in naš brat si alj sestra brez izgovarjanja na slabe čase.

Tudi stavkokazom pride obračun prej ali slej. Najhujše pa bo, ko vam bodo lastni sinovi ali hčere očitali stavkokaštvo. Delavci, rudarji, držite se proč od neorganiziranih jam toliko bolj če so organizirane ali imajo biti.

Pozdrav organiziranim delavcem in tudi onim, ki še pri jasnem dnevu ne vidijo svetlobe. Bodo se prepričali, a prepozno. — **Andrej Obed,** (poprej "stara irhovna").

West Allis, Wis. — Urednik še ni imel posla z mojimi dopisi, ker se do sedaj še nisem oglasila v Prosveti. Ali zadnje čase me je list vzpodbudil do tega koraka.

Razmer o delu skoraj ni vredno opisovati, ki so kot večinoma po svetu. Mesto da bi se izboljševale, nazadujejo. Ne vem, ali smo delavci res tako strahopetni, nezmožni ali nevedni, da nam ni moč odpomoči neznosnemu pomanjkanju in trpljenju ter bedi, ki je najhujša med delavskim razredom. Delavec malo misli na svoje pravice, po katerih tudi vpraša malokdaj. Njegov pogum je danes še prešibek, akoravno imamo na razpolago več naprednih časopisov, knjig, predavanj, shodov in raznih organizacij kot kdaj prej. Košček kruha, kozarec Izraelove vode in primernih zabav, pa je masi dovolj.

Delavec, ki se v resnici zaveda svojih dolžnosti, bo prvo čutil potrebo do izobrazbe, katera koristi vsakomur. Človek se mora vedno učiti in če hoče, se vedno nauči. Danes ni čas samo za zabave, ker naši predniki nam niso zapustili pogrnjene mize, zato je naša dolžnost, da se priborimo do pravic, da tako izboljšamo življenje našim potomcem.

Ženske v Milwaukee, oz. v West Allisu, smo ustanovile svoj izobraževalni ženski klub. Dekleta in žene naj se nam pridružijo, kajti klub je ustanovljen v proletarskem duhu, ki stremi za osvoboditvijo. Tu so razna vprašanja materinstva, nje dolžnosti do otrok, porodne kontrole itd. Naš klub je pripravljen pomagati ženam delavcev in se boriti za postavno dovoljenje porodne kontrole. Delavske žene, ali ni to potrebno za nas? To je naša dolžnost. Ali naj bo naše življenje vedno samo v kuhinji in pri otrokih? Samo žena naj ne ve, kako znanost napreduje, ubija naj se s kopico otrok, ki so slabotni, raztrgani in umazani ter lačni. Ali ni lepše videti zdravo mater z zdravimi in veselimi otroci, ki jim ni treba trpeti pomanjkanja? Mati jim da lahko boljšo vzgojo, z njo govorijo iz čistega srca, njih jasna očka gledajo ponosno na njo, ki se je zavedala, kako življenje čaka vsakega proletarčka. Taka mati je prava zavedna mati, ki ji je moč vzgojiti otroke, ne za na bojna polja, ne za tovarniške sužnje, ne za ječe in vislice, ampak za zdrave in razumne delavce, ki naj koristijo človeški družbi.

Ravno sem čitala knjigo Margarete Sangerjeve "Kaj mora vedeti vsaka mati", v kateri opisuje, kako mora mati razkrivati svojim otrokom naravno življenje, živalstva in rastlinstva; kdaj naj se otroku razodeva o tem; otroku se samemu porode v možganih misli, da prične spraševati svojo mater. Navadno mu mati odgovori, da ga je prinesla štorklja ali kaka stara baba, kar so grde bajke, ki otroku zamore vso plemenitost naravnega pojava ter prične zaničevati samega sebe. Zavedna mati bo po previdnosti povedala otroku resnico, za kar ji bo vedno hvaležen. Ona ga bo vodila, da bo zrastel v modrega in zdravega mladeniča ali mladenko in ne okužila njegovih zdravih možgan ter dobrega srca s kruto lažjo nevednosti.

Kritizirati moram tudi urednika. Večkrat čitam v kakem dopisu, da se je "Štorklja oglasila pri tem in onem rojaku". To je nesmiselno za napreden list, to so pripovedke. Štorklja se ne oglasi pri rojaku, temveč rojakinja rodi. Čudno bi se mi ne zdelo, če bi se oglasila Štorklja pri kakem pečlarskem Janezu.

Pozdrav napredno mislečim! — **Elsie Saje.**

SLIKE IZ NASELBIN

Chicago, Ill. — Dnevi gredo svojo pot in leta končajo njih tek. To je naše življenje, usoda. Nekomu poteče z veseljem, drugemu zopet malce trdo. Skrbi za življenje se upirajo, a vendar je treba skrbeti za naš obstanek. Na koncu pa pride tudi veselo razpoloženje.

V naši dolgi vasi in na ulici Blue Island se je obhajala petnajstletnica ženitovanja Aloisa in Mary Ašič, katera sploh nista o tej prireditvi ničesar slutila. Družba prijateljev je znala spretno posredovati njuno odsotnost ter znesla hitrih rok na mizo vsega okusnega. Ko sta se vračala odsotna na svoje stanovanje, bilo je že vse predrugačeno in oči niso mogle razumeti presenečenja. Gotovo sta imela ta večer kot njun drugi najsrečnejši večer, ker od poroke do danes je poteklo precej let in marsikaj se je spremenilo. Zadovoljstvo je vendar ostalo med zakonskima lepo harmonično in želim jima, da tukajšnje življenje v bodoče zopet prinese zadovoljstvo kot do sedaj. Bodita zdrava! — **Anton Samsa.**

Large, Pa. — Po kratki tridnevni bolezni je umrl 3. februarja Alojzij Zorko, star 44 let, doma od Sv. Duha pri Krškem. V Ameriki je bival nad dvajset let. Zapušča edinega sina v starosti 22 let. Umrli je bil zvest član društva št. 329 S. N. P. J., katero mu je oskrbelo dostojen pogreb dne 5. februarja na pokopališču v Clairton, Pa. Udeležba je bila velika vseh narodnosti in članstva. Hvala vsem od društva št. 426 S. N. P. J. in 52 S. N. P. J., ki ste se udeležili zadnje poti umrlega. Pokojnik je bil tudi član društva sv. Jožefa št. 41 K. S. K. J. v Pittsburghu, Pa. Kako skrbi katoliška jednota za izveličanje svojih članov, je bilo razvidno iz oskrbe, katere je bil pokojnik deležen od katoliškega društva. Dasi je društvo št. 41 oddaljeno le 15 milj, se niti en član udeležil pogreba, še manj pa, da bi društvo pokojnemu poklonilo venec cvetlic v zadnji pozdrav svojemu bratu. Ako bi članstvo S. N. P. J. ne skrbelo za primeren pogreb, kdo ve, kako in kje bi bil pokojni pokopan. Zato rojaki pristopajte k S. N. P. J., katera je naša skrbnica in dobrotnica.

Počivaj v miru, pokojni naš sobrat! — **Poročevalec.**

Lawrence, Pa. — Vsak dopisovalec je delavec, zato tudi prične vsak prvo poročati o delu. Tu smo zaposleni pri Pittsburgh Montour premogovni družbi. V rovu št. 4 delamo po tri ali štiri dni na teden tisti, ki imamo slabe prostore ter nestanoviten strop. Oni, ki imajo dobre prostore, pa delajo vsaki dan, če ni nobene smrtne nevarnosti, ki bi pretila človeku nad glavo. Še dobro je za siromašnega delavca, da dobi kaj počitnic, saj za nečisti premog, ki ga itak malo naloži tako ne dobi plače, ki bi bila komu podobna. Delavni dnevi potekajo, a na plačilni dan le ni dolarjev nikjer. Kako naj izhaja delavec, ki ima količkaj družine? Mi spadamo pod peti distrikt rudarske organizacije.

Društvo št. 245 S. N. P. J. pa vseeno dobro napreduje. V naselbini so ljudje vsakovrstnih narodnosti, pa se vendar precej dobro razumemo med seboj. Dasi je pri delu le muka, je pa doma vesela tolažba, vsaj za one, ki imajo kaj dobrih pridelkov v kleti in visi pod stropom dišeča klobasica. Saj v tem je vendar pol življenja.

Naše društvo je sklenilo, da bo priredilo pustno veselico v soboto dne 21. t. m. Povabljeni so vsi člani in nečlani iz bližnje okolice, da se polnoštevilno udeleže. Igrala bo slovenska godba iz Aleksandrije, Canesburg, Pa.

Zaključujem z željo, da bi naši rojaki kaj veselo praznovali starega strica Pusta. Ploh seveda ne sme izostati lepemu številu ponesrečencev. — **Joe Klun.**

Vesti iz sovjetske Rusije

Namesto topov — poljedelski stroji. V Putilovskih tovarnah, kjer so se prej izdelovali topovi, se sedaj izdelujejo traktorji, to so motorni vlačilci za pluge. Nedavno je iz teh tovaren izšel prvi gotovi traktor in predvideva se, da se bo izdelalo v času enega leta in pol 3000 komadov.

Povečanje izveza. Vsled slabe žitne letine se je ustavilo izvažanje žita. Kljub temu pa se je na splošno povečalo izvažanje drugih proizvodov. V primeri s prošlim letom, prekaša vrednost eksportiranih proizvodov za 8 milijonov rubljev. Poglavitni izvozni proizvodi so: jajca, maslo, les, kožuhovine, manganova ruda, petrolej in stranski proizvodi nafte.

Vpostavitev obratovanja tovarne sladkorja. V Kijevski guberniji je pričela obratovati na novo tovarna sladkorja, ki je bila do 1923 leta v rokah zasebnega podjetnika. Njegovo gospodarjenje pa je bilo tako, da je obrat vedno bolj propadal. Radi zanemarjanja zemljišč je sladkorna pesa dajala zelo slabe letine, tako da se vse tratenje truda nikakor ni izplačalo.

V očigled takemu gospodarjenju je država prevzela tovarno in pričela skrbeti za boljše obdelovanje zemlje. Neglede na sušo, je prošlega leta dala sladkorna pesa letino, ki je bila višja srednji. Tovarna je pričela delati in proizvaja sedaj 75 odstotkov predvojne proizvodnje sladkorja.

Posvetovanje pri Os. odboru R. K. S. glede delovanja med kmeticami. V Moskvi, v osrednjem kmečkem domu, se je vršilo posvetovanje glede delovanja med kmeticami. Prisotnih je bilo 54 delegatinj iz poljedelskih gubernij. Poglavitna točka razprave je bilo vprašanje o strankinem delovanju sredi kmečkega prebivalstva. Poročala je tovarišica Nikolajeva, voditeljica ženskega odseka pri osrednjem odboru R. K. S. Povdarjala je potrebo po obnovitvi gospodarstva in o utrjevanju zveze s kmečkimi množicami ter da more stranka doseči to edinole s pomočjo živega sodelovanja delavke in kmetice.

Omenila je važno vlogo, ki jo je igrala delavka in kmetica v revoluciji, toda — zaključila je — ženska ne sme samo znati delovati za strmoglavljenje tarizma in kapitalizma, ampak mora tudi umeti, kako se gradi in utrjuje svojo državo.

Člani S. N. P. J. širite svoj list in pridobivajte nove člane.

Pismo iz Jugoslavije

Ljubljana, 25. januarja 1925. Prejel sem danes Prosveto, ki je izšla iz lastne tiskarne S. N. P. J. Ker pogrešam tukajšnjih poročil, sem se namenil, da vam napišem nekaj vrstic o naših razmerah, ako jih urednik ne bo vrgel v koš.

Sedaj smo v sredi najživahnejšega volilnega boja, ki bo dne 8. februarja odločil, komu bomo zaupali za nadaljno dobo vodstvo naše države. Vse stranke se napenjajo kar je v njihovih močeh in še čez, da bi izšle iz volilnega boja s kar mogoče dobrim uspehom. Najbolj se seveda trudijo oziroma trudita stranki, ki sta momentano na vladi. Vladata s pomočjo obznane in terorja, kar pa jima najbrž ne bo prineslo zaželjenih uspehov. Da, ravno obratno se zna zgoditi: bič s katerim se je tepio, se je često obrnil nazaj in to se zna zgoditi tudi tukaj. Pašič-Pribičevičev režim bi si pa na vsak način rad podaljšal življenje, pa magari še s tako ostudnimi sredstvi, katerih se ne straši. Sploh je vsak izdajalec države, kdor ne trobi v njihov rog, čeprav je znano, da so sami najbolj reakcijonarni elementi sedaj na vladi. Razumljivo je, da teror, s katerim vladata P. P. čimhujši je, tembolj daje na razpolago sredstva, s katerimi bi ga bilo lahko uničiti, če bi bilo le nekaj enotnosti. Tako pa je tudi tukaj radi prevelike razkosanosti v nebroj strank in strančic, da vse skupaj ni nič vredno. Samo na Kranjskem bomo imeli 7 volilnih skrinjic in te so: Delavsko-kmetski republikanski blok (komunisti), Blok bratskega sporazuma (Dadičevci in nar. socialisti), Klerikalci, Narodni blok (vladna stranka), Socialisti, Slov. rep. stranka in nazadnje še Samost. kmet. stranka.

Na Štajerskem bo pa celih 14 volilnih skrinjic. Res, pravi mojstri smo v razkosanosti, da nam ni para. In uspeh bodo imele samo stranke, ki imajo veliko volilcev, pri nas tedaj klerikalci, ki so najbolj številni med kmeti, kateri se dajo najlažje voditi od farovžev. Na drugi strani pa jim je režim dal sam največje orožje v roke, ko jim je prepovedal "Domoljuba", kateri list je najbolj razširjen v Sloveniji. Vzrok naše razkosanosti pa je največ to, ker bi bil vsak rad pri koritu in vsak gleda samo za sebe, na skupnost pa nič. Ko pridejo te vrstice do vas, bodo volitve že gotove in tedaj bomo videli kdo bo žel od te setve. Po mojem mnenju bodo izšli z večino zopet klerikalci in le par poslancev jim znajo odtrgati ostale stranke. Sicer pa bomo videli!

Kar se pa tiče gospodarske strani naše države, pa preživljamo zelo težko krizo. Pomanjkanje denarja, draginja, brezposelnost itd., je kar na dnevnem redu. Podjetja gredo počasi kar drug za drugim v franže. Ako se bo zgodilo, da bo dinar še malo poskočil, pa bo te stvari še več. Zadnji čas je draginja pri nekaterih predmetih nekaj malega popustila, vendar ostajajo cene življenskim potrebščinam še vedno na neki gotovi višini, kar nam revežem, zelo težko stori. Sicer pri nas dinar navadno ni dolgo zdržal a da sedaj gleda tako na visoko, bo najbrž tudi kaka višja sila zraven.

Še eno pa je, kar je opombe vredno. Smo že koncem januarja a povsod razen po gorah — brez snega. Taka je malokatera zima. Pravimo, da je sirobska. Ima vsaj narava z nami reveži občutek, da nas ne pritiska tako hudo kot nas, vse drugo. — **Poročevalec.**

IZ PRIMORJA

Smrtna kosa. V Barkovljah pri Trstu je umrla Antonia Martelanc.

Sneg na Goriškem. — Dne 27. jan. je zapadel na Goriškem sneg, ki je pokril gorske vrhove. V bližini Gorice je bela odeja pokrila ozemlje do Plav.

Smrtna kosa na Krasu. — 22. januarja je umrl v Dutovljah Franc Brundula, naslednjega dne pa je smrt ugrabila 85-letnega starčka Josipa Čandeka. Slednji je služil pri cestnem odboru nad 40 let.

Gozdni požari na Goriškem. — Na Goriškem se zadnje čase množe gozdni požari. V soboto, dne 25. jan., je gorelo na Kalvariji, dne 26. jan. na pobočju sv. Gore, na sv. Gabrijelu in na sv. Katarini. Ogenj bo uničil še tisto malo drevja, kar ga je ostalo izza vojne.

Tartarske vesti o Collinsu poplavile deželo

Poročila, da je že rešen in zopet od drugod, da so ga videli tupatam, begajo javnost.

Washington, D. C. — V petek zvečer se je po Washingtonu razvesela novica, da so raziskovalca Collinsa resili živega iz kentuških jame in da je tehtal 80 funtov. Nekdo, ki je raznašal west, je rekel, da je prišla z državnega departmenta. To je prišlo predsednika Coolidga, da je obvestil časopise, da zvezne oblasti ne vedo ničesar o tem. Vest je za nekaj časa zelo razburila prebivalce v glavnem mestu.

Louisville, Ky. — Kentukijski governer Fields je pred par dnevi prejel brzojavko iz Kansasa, ki mu je sporočila, da se Floyd Collins nahaja tamkaj. Takih poročil je bilo še več. Iz raznih krajev dežele prihajajo pisma in telegrami, ki se glase, da je Collins v dotičnih krajih.

Collinsova drama je privabila na tisoče pisem, ki so zadnje dni poplavila pošto v Cave Cityju. Pisma in dopisnice, naslovljene večjidel na Collinsove sorodnike, so iz vseh krajev Amerike in vsebina dokazuje, da vlada za Collinsa splošno zanimanje. Večina piscev izraža simpatije, drugi dajejo nasvete, kako ga je treba rešiti in zopet drugi pišejo, da se Collinsu prav godi, ker je bil tako neumen, da je stikal po podzemeljskih votlinah. Mnoge ženske vprašujejo, če je Collins ženjen. Mnogo pisem je od verskih prenapetežev, ki priporočajo nesrečneža v molitev in sami prilagajo molitvice, ki bodo po mnenju pošiljatelja najbolj pomagale.

Collinsov oče in sestra sta vsak dan po več ur zaposlena z odpiranjem in čitanjem neštetih neumnih pisem.

Verski značaj prihodnjega kongresa

V novem kongresu je največ metodistov; 45 kongresnikov in senatorjev je brez vere.

Washington, D. C. — Verski census, katerega je izvedel odbor metodistovske cerkvene obline v Washingtonu, pokazuje, da imajo metodisti večino v obeh zbornicah prihodnjega kongresa. V senatu in poslanski zbornici je 545 poslancev — v senatu 10 in v zbornici 35 — ki ne spadajo k nobeni cerkvi. Deset je takih, o katerih se ne ve, če so člani kake cerkve ali ne.

Metodisti imajo 90 kongresnikov in 27 senatorjev; prezbiterijanci 63 v zbornici in 11 v senatu; episkovalci 57 in 22; baptisti 28 in 5; kongregacijonisti 32 in 3; katoličani 32 in 4. Ostali so razdeljeni po raznih verskih sektah in med temi je celo eden menonit.

IZBRAN TARIF ŠE NE BO TAKO KMALU UVELJAVLJEN.

Washington, D. C. — Senat je pri odobrenju trgovske pogodbe sprejel pridržke, ki ščitijo sedanje in bodoče naseljeniške postave in dajejo kongresu pravico uveljaviti izbran tarif, ki je nadomonjen ameriškim trgovskim lastnim. Dokler kongres ne sprejme izbranega tarifnega načrta, polika časa ne bo dovoljena izbira v trgovini.

PREDSEDNIKI ŽELEZNIČARSKIH ORGANIZACIJ POZVANI V CHICAGO.

Chicago, Ill. — Warren S. Stone, predsednik Bratovščine železniških strojevodij, je pozval vse predsednike železničarskih organizacij v Chicago za dne 20. februarja t. l., da določijo, kakno stališče zavzamejo v bodočnosti napram konferenci za progresivno politično akcijo.

Konvencija konference progresivne politične akcije prične dne 21. februarja t. l.

Kanada zavrgla ženevski protokol.

London, 14. febr. — Angleška vlada je bila včeraj obveščena, da je Kanada zavrgla ženevski protokol o mednarodnem razsodišču in razorožitvi. Iz tega bo najbrž sledilo, da Velika Britanija ne podpiše ženevskega pakta.

Delavci v Nemčiji protestirajo proti velesmoru

Napisi, ki so jih pustili podsuti rudarji, so neme priče trpljenja žrtev.

Berlin, 14. feb. — Za danes in jutri so napovedane velike komunistične demonstracije v Berlinu in drugod proti umoru rudarjev na debelo v dortmundskem premogokopu Steinu. Bati se je nemirov.

"Die Rote Fahne", glasilo komunistične stranke, ki označuje mrtve rudarje kot "žrtve Dawesovega načrta", je včeraj prinesla podrobnosti o strašnem trpljenju rudarjev, ki so bili živi zajeti pod zemljo v sredo zvečer, ko je eksplozija plinov zasula izhod in napolnila rove s smrtonosnim vzduhom. Skupine rudarjev so se vso noč bojevale s smrtjo in drug za drugim so reveži obležali mrtvi.

Rešilno moštvo je našlo v enem rovu šest še živih rudarjev. Našli so tudi kos papirja, na katerem je bilo zapisano: "Zdaj je pol enajstih. Sedemnajst nas je bilo. Dva sta umrla. Petnajst nas je še. Karl Ott". Nato je sledila vrstica: "Ura je enajst in mi smo strašno izmučeni". Isti podpis. Zadnja vrsta se čita: "Še devet nas je". — Šestorica živih je bila v nezavesti, ko je prišlo rešilno moštvo. Eden teh je umrl med potjo, štirje leže v bolnišnici in en sam je mogel iti domov.

Število mrtvih rudarjev se še domneva, da je 138.

NIČ NI NOVEGA POD SOLNCEM . . .

(Fed. Press.)

Washington, D. C. — Odkritje, da se predsednik Coolidge poslužuje električnega konja, montiranega v njegovi sobi, da ima vaje, kakor da sedi na čilem vrancu, odkriva misterij, zakaj se fizično nahaja v dobrem stanju, ne da bi mu bilo treba delati vaje.

Diplomatje, ki so bili v Berlinu, preden so bili odpoklicani zaradi vojne, se spominjajo, da je nemški cesar Viljem izumitelj varnega jahanja. Nemški cesar ni nikdar sedel na stolu pred svojo pisalno mizo, ampak imel je sedlo, v katero je zlezel in s katerega se je nagibal proti svoji pisalni mizi, da je pisal in oficijelno govoril. Svojim prijateljem je zaupal, da bi moral vsak vladar jezditi čilega belca ali vranca, da napravi vtis na ljudstvo, toda konjiček mora biti mirnega značaja.

Washingtonski hudomušneži zdaj zahtevajo, da mr. Coolidge jezdi svojega električnega konja, montiranega na tovornem avtu, v polnem galopu pri vstoličinskem pohodu.

IN SE ŠE NAJDEJO VERNIKI V "COPERNICE".

New York, N. Y. — V New Yorku je neka navihanka delala dobre kupčije kot čarovnica. Nastopala je ponoči na dvorišču cerkve sv. Trojice, ki se nahaja v finančnem distriktu. Tukaj je farbala mlada dekleta, da poseduje moči, da jim lahko preskrbi bogate ženine, ki imajo najmanj po en miljon dolarjev.

Nobenemu dekletu pa ni prišlo na um, da bi vprašala čudodelno navihanko, zakaj ne porabi svojih moči in sebi preskrbi bogatega ženina, da ji ne bo treba ponoči na cerkvenem dvorišču prerokovati srečo drugim ljudem.

SENATOR ZAHTEVA PREISKAVO GAZOLINSKE INDUSTRIJE.

Washington, D. C. — Senator Trammell iz Floride je predlagal, da se preišče gazolinska industrija. Rezolucija določa, da se preišče vzroki za naganjanje cen. V nekaterih krajih se je gazolin v zadnjih dveh tednih podražil kar za šest centov pri galoni.

Zdi se, da oljni magnati prav mirno pričakujejo preiskave.

ŽELEZNIČARJEV JE MANJ V SLUŽBI KOT LETA 1923.

Chicago, Ill. — Meddržavna trgovska komisija poroča, da je bilo v letu 1924 za 5.8 odstotkov manj izplačane mezde železničarjem, kot v letu 1923.

V letu 1923 je bilo zaposlenih 1,899,455 železničarjev, v letu 1924 pa le 1,788,723. Razlika znaša 110,732.

BRUTALNO RAVNANJE Z INDIJANCI.

San Francisco, Cal. — (Fed. Press.) — "Nečloveško ravnanje z Indijanci v Kaliforniji prekaša vsa barbarstva v belgijskem Kongu." Tako pravi John Collier, tajnik Ameriško-indijanske obrambne zveze, ki vodi kampanjo za dve predlogi, kateri sta v kalifornijski legislaturi. Predlogi določata finančno pomoč za Indijance. Collier je dejal, da za časa, ko je bila Kalifornija sprejeta v Unijo, je bilo tu 150,000 Indijancev; danes jih je samo še 17,000 in ti žive v največji bedi.

ŽENIN JE ZAKURIL BOGATEMU TASTU.

Vložil je tožbo na sodišču.

Milwaukee, Wis. — Jerome W. Bradley, učitelj za ježo, ki je poročil Emily Foster, miljonarjevo hčer, v Waukeganu, se ne da odgnati od svojega tasta, kot kakšen suženj. Vložil je tožbo proti lesnemu kralju za $250,000 odškodnine, ker mu zapira vrata pred njegovo ženo.

Ko je stari miljonar čital v listih, da je njegova hči poročila navadnega človeka, ki ni bil tako previden, da si je izbral miljonarja za svojega očeta, se je silno razljutil. Izdelal je ultimat in ga izročil svoji hčeri: "Ti greš lahko k svojemu možu, ampak nikdar se ne vrni sem. Bradley pa ne bo nikdar prestopil praga moje hiše."

Bradley je skušal obiskati svojo ženo na domu njenih staršev, ki izgleda kot palača. Zabranili so mu vstop. Nato je Bradley takoj vložil tožbo.

"Jaz ljubim Emilijo in Emilija ljubi mene," je rekel Bradley. "Bila sva prijatelja skozi mesece, ko sva se pripravljala za poroko. Vse sva določila, medene tedne, nakup pohištva. Zame ni to vprašanje denarja, temveč je vprašanje pravice. Bojeval se bom za pravico, da soprog živi v družbi svoje soproge."

ROPARJI SO OPLENILI BANKO.

Blagajnika so odpeljali s sabo.

Kansas City, Kans. — Pet roparjev je oropalo banko v Martin Cityju za $1,200. Po izvršenem ropu je moral blagajnik z roparji v avto. Odpeljali so ga v Kansas City, kjer so ga izpustili.

IN ZOPET SE JE PODRAŽIL GAZOLIN.

Chicago, Ill. — Oljni kralji so zelo siromašni ljudje. Podražili so gazolin kar za dva centa pri galoni. Galona zdaj stane eden in dvajset centov. Tudi petrolej se podraži za en cent pri galoni.

Stavka zapria opero v Budapešti.

Dunaj, 14. febr. — Državno operno gledališče v Budapešti je bilo včeraj zaprto radi pasivnega odpora članov orkestra, ki zahtevajo povišanje plače. Vlada je odgovorila s tem, da je godbenike odslovila in zapria gledališče.

Ameriški tip človeka

Na zadnjem letnem sestanku Ameriškega statističnega društva (American Statistical Association) v Chicagu je dr. Aleš Hrdlička, znani češko-ameriški učenjak in kurator oddelka za fizično antropologijo Narodnega muzeja Združenih držav, prečital jako interesantno razpravo, ki je zanimiva zlasti za razne plemenske skupine v Združenih državah. Predavanje se je nanašalo na vpliv primesi raznih plemenskih skupin na razvoj ameriškega tipa človeka. Med ostalim je dr. Hrdlička izjavil sledeče:

Ugotovljeno je, da ljudje katerisibodi narodnosti, pa naj bodo tudi iz raznoličnega plemenskega izvira, v teku stoletij, kar obstajajo kot jezikovna in politična skupina, razvijajo enake navade, enako obnašanje in čim dalje več celo enake fizične posebnosti, zlasti glede lica, in na ta način stvorijo poseben tip, ki se precej lahko spozna izmed drugih. Ta tip ne more se nazivati "rasa" ali pleme ali bi se morda v tako razvil, ako bi imel priliko, da živi tekom tisočero let oddaljeno od ostalega sveta ali brez nadaljnih primesi.

Razni tipi sedaj živečega belega človeka se med seboj razlikujejo v glavnem na podlagi tega, kakor so se ustvarili iz prejšnjih tipov. Tako je nemški tip posledica primesi Nordikov, Slovanov in Alpincev, in to nekako v enakih proporcijah; francoski tip je posledica primesi Alpincev, Sredozemcev, jugozapadnih germanskih plemen in nekaj Normanov; sedanji angleški tip pa se je razvil iz neolitičnega (novo-kamenega) tipa človeka v Britaniji, iz širokoglavega tipa, ki se je priselil na otoke tekom bronaste dobe, iz Sredozemcev, pripeljanih za časa rimske vladavine, od germanskih plemen, ki danes tvorijo zapadno Nemško in Nizozemsko, iz Normanov, Francozov in drugih manjših primesi.

Obstoj belokožcev v Ameriki ni še tako dolgotrajen, da bi dopustil razvoj odločnega ameriškega tipa belih ljudi. Vzlic temu, ako se jemlje v ozir ameriško prebivalstvo, obstoječe iz starejših družin (z najmanj tremi generacijami obeh staršev rojenih v Ameriki) opaža se precejšen napredek v razvoju takega tipa. To starejše ameriško prebivalstvo izvira v glavnem od Angležev z manjšimi primesmi v sledečem pojemajočem redu: Škotov-Ircev, Nemcev, Ircev, Nizozemcev, Francozev in drugih evropskih skupin. Angleško pleme je doprineslo tri četrtine krvi. Dosledno bi se seveda pričakovalo, da se ameriški tip največ približuje k angleškemu, in natančne raziskave so dognale, da je temu tako. Ameriška zmes pa vendarle že kaže svoje posebne razlike v marsikaterem pogledu; četudi je staro ameriško pleme najbližje angleškemu, vendar ni povsem isto. Od angleškega se razlikuje po svojih fiziognomskih (po licu) in zlasti po svoji povprečno visoki postavi, ki nadkriljuje povprečno postavo vsake druge večje skupine belokožcev.

Ta smer napram razvoju ameriškega tipa belega človeka se razun visoke postave izraža tudi po bistveno srednji pigmentaciji (barvi lica), po srednje-dolgi (mezokefalični) glavi in lobanji, ali s precejšnjo dozo okroglosti glave (brahikefalnosti) in po zmanjšanih in oplemenjenih kostnih potezah lica, kot so lične kosti in čeljusti. Ta tip poseduje nekje več nekje manj neke razne skupne duševne značilnosti, ki ga v splošnem, kar se tiče učinkovitosti, postavljajo med prvovrstne skupine belokožcev.

Počenši od tretjega desetletja prejšnjega stoletja se ta skupina pomešava z novodošleci iz Evrope, ki so prišli v velikem številu in velik del katerih je prišel iz onih krajev in iz onih narodnostnih skupin v Evropi, ki so med staro-Amerikanci bile zastopane le po nekaterih posebnih. Nastaje vprašanje, kake posledice, fizične in mentalne, bodo vznikle iz tega novega dodatka.

Ti novodošleci so bili večinoma iz sledečih skupin po njihovem številnem redu: Ircev, Nemcev, Skandinavcev in Fincev, centralnih Evropejcev, Slovanov, Italijanov in ruskih Židov. Manj številne skupine južnih in ruskih Slovanov, Francozov, Špancev, Portugalcev in belokožcev iz Male Azije prihajajo le malo v poštev, in isto velja tudi za postopno primešanje ameriških Indijancev z ameriškimi belokožci.

Ako uvažujemo vpliv, ki so ga ti novodošleci imeli na razvoj ameriškega tipa, moramo najprej zavedati se dejstva, da so oni vsi deli belega plemena in da, četudi prinašajo s seboj neke posebne fizične in celo mentalne razlike, vendarle te razlike so jako mnogo manjše kot so razlike med posameznimi rasami v pravem zmislu besede, kot so med belokožci in rumeno-rjavi ali med belokožci in črnci.

Na drugem mestu treba zavedati se, da so mnoge razlike, ki jih novodošleci prinašajo s seboj, samo površne in začasne naravi, namreč, da so razlike običajev bolj kot razlike kakovosti.

Da se pravilno pojmi ono, kar ti novodošleci prinašajo, mora raziskovatelj na tretjem mestu proučevati vse te razne narode in njihove uspehe v njihovi lastni domovini in tekom njihove celokupne zgodovine, ne pa le pod več ali manj abnormalnimi okoliščinami, ki prevladujejo tekom nekoliko časa po njihovem prihodu v Ameriko.

Pod temi pogoji se bo našlo prvič, da večina teh skupin priseljencev obstoje fundamentalno iz istih starih etniških tipov in elementov, ki tvorijo večino narodov zapadne Evrope, dasi se razmerje teh elementov razlikuje od slučaja do slučaja. Nadalje bomo doznali, da niti eden izmed teh narodov se ne more v njegovi lastni domovini smatrati za degeneriranega ali dejanski inferiornega (manj vrednega). In tretjič vidimo, da vsi ti narodi v svoji domovini pokazujejo mnoge sijajne in celo izvanredne kakovosti in da vsi imajo častno zgodovino. Vse to nas prepričuje, da smemo pričakovati, da njihovi odcepki ali odseljenci pod ugodnimi okoliščinami ne bodo tvorili nikak nezaželjiv dodatek h kateremusibodi narodu, ki jim nudi zavetišče in roko pomočnico.

Četrti način, da se ugotovi vrednost teh različnih priseljencev in njihov vpliv na ameriško celokupnost, ako ne na tip, je proučevanje njihovega napredka in napredka njihove dece v tej zemlji.

Ali morda najbolj direktni odgovor glede vpliva teh nedavnih priseljencev na ameriški tip se bo morda našlo v samem antropologičnem raziskovanju teh priseljencev. Sedaj po prvikrat imamo dovolj podatkov o stari ameriški skupini, da pokažemo zares, kar ona predstavlja. Tekom minulih desetih let pa se je antropologiji posrečilo nabrati točne fizične podatke o velikem številu priseljenih skupin toliko za časa njihovega prihoda, kolikor po njihovem bivanju v tej zemlji.

Ta proučevanja dokazujejo, da — razun morda ene ali dveh skupin najzadnjih priseljencev — priseljenci prinašajo v to zemljo povprečno dober telesni ustroj in v splošnem normalne umne kakovosti človeka, ki — kakor dokazuje druga generacija — se dajejo lahko asimilirati v ameriške kanale. Druga generacija teh priseljencev je v splošnem že popolnoma amerikanizirana in je prevzela že toliko karakterističnih kakovosti starih Amerikancev, da je v mnogih slučajih tudi v fizičnem pogledu težko razpoznati jih kot nekaj posebnega od starejših Amerikancev.

Masa novejših priseljencev ne bo torej radikalno spremenila starejši ameriški tip ni fizični ni mentalno, razun da bo morda povečala še bolj že sedaj mnogoštevilne vrste tega tipa, ki obstajajo v fiziognomičnem, fizičnem in metalnemu pogledu. — F. L. I. S.

Vesti iz Jugoslavije

Razpis občinskih volitev v Ljubljani. — Po odredbi velikega župana ljubljanske oblasti je razpisana volitev občinskega odbora za mesto Ljubljana na dan 18. marca 1925.

Odstavitev župana na Viču. Srezki poglavar za ljubljansko okolico je odstavil župana na Viču Jakoba Galeta. Pri pregledu občinskega gospodarstva je oblastna kontrola našla tak nered in take nepravilnosti v računih in denarnem poslovanju, da je morala obtožiti župana dolžnega in bistvenega zanemarjenja službenih/dolžnosti. Za vodjo občinskih poslov je bil postavljen prvi obč. svetovalec Jurij Petrovčič dokler obč. svet ne izvoli novega župana.

Strašna smrt. V Tealičevi tvornici za špirit v Sisku je te dni strašna nesreča vzbudila po vsem mestu veliko razburjenje in izzvala ostro kritiko proti upravi tvornice, ki ni dovolj poskrbela za varnost svojega osobja.

Umrli v Ljubljani. — Jakob Hlebš, mizarski delovodja v pok., 86 let. — Ivan Rožman, dninar, 34 let. — Marija Ahčan, zasebnica, 86 let. — Jakob Blažič, predilniški delavec, 57 let.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krilmančič, 13111 Bennington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa. Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, namenjeni, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NA PRODAJ JE

Moderno urejena farma ob lepi trdi cesti, le par minut do šole in šest milj do mesta. Za ceno in druga pojasnila pišite rojaku

ANDREW PUCH
R. 2, Box 27, Millston, Wis.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Jan. 31.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnice in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

GLASBA

Ako hočemo, da naš narod, naša mladina stopa poleg drugih glasbeno kulturnih narodov, moramo začrtati pot sami. Mi jim moramo narediti podlago, vsaj začetno, potem si jo bodo seveda izboljševali sami. **Vsi slovenski godbeniki v eno novo glasbeno organizacijo!**

Zakaj naj bi imeli Slovenci v Ameriki glasbeno organizacijo? To je čisto enostavno: Zato, da lahko stojimo poleg drugih narodov na glasbenem polju.

Slovenci v Ameriki imamo sicer veliko kulturnih društev, godb, orkestrov, pevskih društev, dramatičnih klubov in posameznih umetnikov, toda vsa ta društva delujejo le posamezno v svojih naselbinah. Za skupni narod ne moremo zaznamovati veliko koristi. Zopet drugo je, kar bi se imelo že zdavnej opustiti, naša navada, da vedno radi vidimo, kar smo še v stari domovini videli, ako ne že naši pra-pradedi. Pesmi, koje smo čuli še v zibeli, radi prepevamo še danes. Za moderne skladbe sploh ne vemo, te bodo Slovenci peli šele po prihodnjem solnčnem mrku, ko bode skladatelj že trohnel v grobu. Stavim, ako pride danes naš umetnik, pevovodja na dan s kako novo slovensko skladbo, ter bi jo njegovo društvo prvič pelo z jako lepim vspehom, potem naj pa zapojo "Regiment po cesti gre", pa bodo želi veliko večji aplavz. Skladatelj bo zgubil veselje do nadaljnih kompozicij in narod bo tako prikrajšan mogoče zelo veliko v kulturnem oziru.

Veliko je pevskih društev kakor godb, kojih vodje uče kar najstarejše pesmi ali skladbe. Obratno bi morali skrbeti za najnovejše kompozicije.

Poglejmo našo umetnost v širši javnosti. Pišite po cenik slovenskih rekordov. Tam dobite največjo umetnost na ploščah, da vam svira harmonika med igranjem nekoliko vriska in piska, pa je pokazana kulturna umetnost slovenskega naroda. Le malo je resnične umetnosti do danes na rekordih.

Poznam slovenske umetnike, ki niso hoteli peti ali igrati za slovenske rekorde, radi premale odškodnine od strani rekordnih produktov tvrdk. Takoj so se pa dobile osebe, ki so šle peti za polovično ceno, samo da je njihovo ime na rekordih. Igrali so pa igralci, ki niso nikdar prakticirali glasbe.

Velikokrat se tudi dogaja, da v naselbinah, kjer se vsaj v bližini nahajajo slovenske kulturne godbe, ali orkestri, priredi ena ali druga skupina Slovencev zabavo ali kako kulturno prireditev, pri kateri najamejo za višek uspeha v kulturnem oziru zopet harmoniko. Na take prireditve se povabijo večkrat tudi Amerikanci (župan, mestni odborniki in drugi.) S tem zopet pokažemo vrhunec narodne kulture. Naši umetniki se s tem prezirajo in narod pomika nazaj pred rojstvo Guidona, ko so igrali še vse na posluh. Svoječasno je zborovala velika skupščina pevcev, do zaključka so prišli, da se razpiše nagrada pevovodjem v stari kraj, glaseča se nekaj sto kron, tistemu, ki skomponira najboljšo skladbo. Predlog, da se naj ne prezira slovenskih umetnikov v Ameriki, je prepadel. Kako so se počutili slovenski glasbeniki v Ameriki, se samo ob sebi razume. Fakt je pa le, da imamo tudi Slovenci v Ameriki nekaj umetnikov, katerim ni kos marsikateri starokrajski glasbenik. Povrhu tega je dotična skupina pevcev že zdavnej izginila iz javnega delokroga, med tem ko slovenski glasbeniki še vedno tu in tam pokažejo svoje umetnosti.

Poznam kolege, ki so skomponirali nekaj lepih skladb. Tudi so omenjene skladbe na ploščah, toda širša javnost le malo ve o njih. Skladbe so spisane za klavir. Pa vprašajte slovenske pianiste ali pianistinje, ako vedo kaj o teh skladbah. Prepričan sem, da dobim stavo, da jih ne dobite pet izmed sto, da jih igrajo. Avtor teh skladb, smelo trdim, ni prejel toliko naročil, da bi pokril tiskovne stroške.

Nekdanji moj učitelj je skomponiral in spisal dve krasni društveni himni. Delo je bilo tako imenitno, da se sme prištevati k najlepšim slovenskim skladbam. (Pa je bilo rečeno na pevskem zborovanju, da nimamo v Ameriki zmožnih pevovodjev in nagrada je šla v stari kraj.) Skladbe sicer niso bile tiskane, toda dokaz so, da imamo Slovenci v Ameriki ravno toliko zmožnosti, kot so-kolegi v stari domovini. Da je v stari domovini boljši uspeh na glasbenem polju, je le razlika, ker tam ni imajo na razpolago toliko različnih muzikalij kot tukaj. To se pravi, da na Slovenskem ne oglašajo tuji komponisti svojih skladb. Medtem ko mi v Ameriki skoraj težko kje dobimo slovensko kompozicijo na trgu.

To mi daje povod, da si dovolijem stopiti pred slovensko javnost ter sugestirati, da nam je potrebna slovenska glasbena kulturna organizacija v Ameriki. Kaj naj bi bil namen in dolžnosti te organizacije:—V to organizacijo naj bi vstopile vse slovenske godbe, orkestri, pevska in dramatična društva, kakor tudi vsi posamezni in profesijonalni igralci.

Letni prispevki za upravo naj bi bili: Za posameznika $1.00, za društva pa po 50 centov na člana.

Godbe in orkestri, kakor tudi posamezni igralci naj bi imeli svoj odsek, pevska in dramatična društva kakor tudi posamezni pevci in dramatiki pa zopet svojega, vsi skupaj bi pa spadali v eno federacijo. Oba odseka bi pa imela vsak svoj odbor izvoljen od odseka samega, ne glede na pevsko, dramsko ali muzikalistično zmožnost. Centralni ali glavni odbor naj bi bil izvoljen kar iz najboljših glasbenikov. To pa radi tega, da daje vsa potrebna navodila, odgovarja na vsa tozadevna vprašanja, pregleduje vse nove kompozicije, predno gredo v tisk, itd.

Organizacija bi izdajala ter založila vse nove skladbe. Seveda bi se dala avtorjem primerna odškodnina za trud, z njih sporazumom. Komponist bi s tem dal organizaciji svojo založniško pravico (copyright.)

Organizacija naj bi skrbela za kar največ mogoče novih skladb, kakor tudi dramatiko. Te naj bi razpošiljala krajevnim društvom za primerno ceno. Dolžnost društev pa bi bila seči po teh izdajah ter jih proizvajati pri vsakih prilikah.

Vsak odsek posebej naj bi prirejal letni koncert (kot so že imela pevska društva), na kojem naj bi se proizvajale vse novejše slovenske skladbe. Seveda naj bi gledali na to, da se obeh odsekov koncert ne vrši v enem in istem mestu ter isti dan. To radi prevelikega programa. Razumno je, da bi godbeni odsek sodeloval s primernim številom igralcev pri pevskem koncertu, kakor tudi obratno.

Ob priliki letnega koncerta naj bi se izbrale najboljše moči pevcev, kakor tudi godbenikov, v svrho petja ali igranja za rekorde. Igrale in pele naj bi se le kompozicije, katere so bile izdane od organizacije, ter komponirane od članov iste. Odškodnino naj bi pa prejemala organizacija za pokritje in nagrado nadaljnih skladb. Na ta način bi imela organizacija lep uspeh in zagotovljen obstanek.

Organizacija naj bi tudi dala nekaj letnih nagrad (seveda po finančni zmožnosti) mladeničem, ki bi najbolje igrali ali kdor bi spisal najboljšo pesem, ne oziraje se na slovenščino. To naj bi se vpoštevalo po starosti.

Taka organizacija bi privedla naš narod v glasbeno kulturnem oziru v ospredje drugih večjih narodov. Koristi bi imel pa narod sam kakor tudi vsi posamezniki.

To sugestijo sem napisal radi tega, ker imam primerne skušnje, kako težko je spraviti kako novo skladbo med slovenski narod v Ameriki posamezniku, med tem ko bi bilo za organizacijo nekaj zelo lahkega.

Omenil sem le nekoliko, kaj naj bi bil delokrog te nameravane organizacije. Želel bi pa, da bi se o tem tudi izrazila širša javnost. Pevovodje, pesniki, godci in kapelniki, kakor tudi dramatiki in pisatelji, posamezni glasbeniki, povejte svoje mnenje o taki organizaciji, za kar vam bo hvaležen narod. Dvignimo naš mali, a talentirani narod v Ameriki nad vse druge narode. Slovenske liste v Ameriki pa prosim, da naredijo, ali izrečejo svoja mnenja o organizaciji, ki naj bi v resnici bila edina kulturna organizacija, pri kateri bi imeli vsi enake privilegije, ne glede na osebna prepričanja.

Upajoč, da se glasbo ljubeči rojaki kaj o tem oglasijo, ponovno prosim slovensko časopisje, da bi priobčilo take mogoče dopise in pomagali z lepimi in koristnimi nasveti do lepšega uspeha. — **A. A. Bomback.**

ANTANTA GROZI ZITI Z DEPORTACIJO.

Praga, 29. janu. — Iz češkega diplomatičnega vira se doznava: v zadnjem času so se množile avtentične vesti, da pripravlja vdova po zadnjem avstrijskem cesarju Karlu Zita na Madžarskem nove intrige, ki bi naj pripeljale njenega najstarejšega sina Otona na madžarski prestol. Zita, ki živi v eksilu na Španskem je z madžarskimi legitimisti v stalnih stikih in pod njenim vplivom se je pripravljal podoben puč, kakor leta 1921. s Karlom Habsburškim. Mladi Oton naj bi bil v spremstvu svoje matere prišel tajno na Madžarsko, kjer bi bil izklican za kralja. Na ta način bi bila Evropa postavljena pred gotov čin in Zita se je nadejala, da bi vsaj nekatere velesile priznale Otona in v tem preprečile intervencijo Male antante. Madžarski legitimisti so skušali pridobiti za svoje načrte tudi avstrijske legitimiste ter so računali tudi na podporo Radićevo. Dobra opazovalna služba Male antante je vse te priprave še pravočasno odkrila. Zdi se, da naj bi se bil puč izvršil v zadnjih dneh januarja in nekateri znaki so kazali, da je Zita že na Madžarskem.

To sicer ni bilo res, vendar je situacija postala tako resna, da je Mala antanta opozorila svoje zapadne zaveznike na potrebo nujne intervencije. Na podlagi tega opozorila je tričlanski odbor veleposlaniške konference v Parizu, v katerem so francoski, angleški in italijanski veleposlaniki, storil energične korake:

Bivša cesarica Zita je bila službeno upozorjena, da se mora, dokler biva na Španskem odreči vsaki politični delavnosti ter preki niti zveze z madžarskimi legitimisti. Za slučaj, da ostane to svarilo brezuspešno je bilo Zit sporočeno, da bo deportirana in konfinirana na samotni izvenevropejski otok. Po drugi verziji je biloZiti rečeno, da se bo morala vrniti na Madeiro.

Zatrjuje se, da je resna posvaritev napravila na Zito globok utis. Nadzorstvo nad njenimi intrigami je sedaj poostreno.

"HIS MASTER'S VOICE"
Prave, glasne VICTROLE
CENE
od $22.50 do $250.00.
Prave Victor plošče ali pa slovenske fine piano-role, dobite pri nas.
Pišite po cenik.
IVAN PAJK,
24 Main St. Conemaugh, Pa.

Bolečine
bodisi revmatične, nevralgične ali krči hitro olajšate, če rabite
SEVERA'S GOTHARDOL.
Izvrstno lokalno sredstvo za hrbtno hromost, okorelost in otrplost mišic. Imejte ga vedno pri rokah.
Cena 50 ali 60 centov.
Zahtevajte pri svojem lekarju.
W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DA SKUHAŠ DOBRO PI
VO, PIŠI PO NAŠE
PRODUKTE.
Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.
Grocerijam, sladčičarjem in v pogostilnam dajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:
FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue. Cleveland, O.

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman. Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

"Gospod Smole," je dejal, "doživeli ste posebno odlikovanje."

Namesto Smoleta pa se je začudil stari Češka: "Kako to?"

"Njega svetlost, knez Volkonski, si je izprosil milost, da bi se smel udeležiti današnjega najvišjega obeda To je čudno in proti vsaki etiketi!"

Obedničar se je postavil tu v pozo ceremonijakega mojstra.

"Čudno in proti vsaki etiketi, gospod Smole!" — ime je obedničar ponosno poudaril ter hotel s tem Češka opozoriti, da ne govori ž njim, nego s Smoletom.

"Njega veličanstvo" — je nadaljeval dvorni obedni dostojanstvenik z važnim glasom — "njega veličanstvo je prošnjo milostivo uslišalo. Knez Volkonski se obeda udeleži, a izrekel je željo, da bi sedel tik vas, gospod Smole. To pa je odlikovanje, radi katerega vam iz srca čestitam, gospod Smole!"

Srebrnožívi obedničar je videl v Smoletu posebnega človeka, ker bi drugače bilo nemogoče, da se je zanj zanimal tako visok aristokrat, kakor je bil Volkonski. Z isto natančnostjo mu je razkladal pomen belega listka kakor prej proštu. Navsezadnje pa je še dostavil: "Tik vas, gospod Smole, sedi njega svetlost, knez Volkonski!"

Prihajali so gosti, tako da je imel obedničar na vse pretege opraviti. Ko je zapustil Smoleta, je Češka takoj vprašal "Kaj imata s tem ruskim knezom?"

"Ko bi le sam vedel!"

"Hvala Bogu," je dostavil stari zadovoljno, "da govoriš francosko, drugače bi s tem Rusom niti občevati ne mogel!"

Povabljenci so dohajali v tolpah. Prišel je deželni glavar, prišli so zastopniki plemstva, uradništva, učiteljstva in trgovstva. Ti zadnji so se združili v kotu ter imeli svoje razgovore. Pridružila sta se jim tudi Češka in Smole. Vse je tria skrb, ker so se brez izjeme nahajali v situaciji, ki je bila vsakemu povsem nova. Z eno besedo, možje niso vedeli, kako se jim je vesti pri cesarskem obedu, delali pa so se vsi tako, kakor bi vse vedeli, kakor da so že stokrat kosili pri cesarju!

"Čujem," je izpregovoril kupec Bernbacher, "da se bo serviralo na srebru!"

"Takoj je bil pri roki gospod Gale: "Na srebru, to je gotovo! Zlata namizna oprava se rabi le pri najredkejših prilikah."

"Tako je!" je pritrdil Bernbacher. "Sicer pa nikar ne mislite, da je vse iz srebra ali zlata, kadar veličanstvo obeduje na srebru ali zlatu! Krožniki za juho so vsekdar porcelanasti!"

"Čudno, čudno!" se je vtaknil Češka vmes. "Jezus Marija, če bi človeku tak krožnik z mize padel!"

"Bilo bi grozno!" — in gospodu Galetu se je kar videlo, da ga je mraz pretresel — "bilo bi grozno! Pač res, napiti se ne smemo, kakor se včasi napijemo pri Detelji ali pri Židanu."

"To bi bila govorica!" je zastokal Češka. "Lavrin in Gogala bi od veselja poskakovala, da se meni ali tebi kaj takega pripeti pri cesarski mizi!"

"Oba sta upala" — je izpregovoril Gale z zadovoljstvom, "da bosta povabljena. A sedaj sta morala oba doma ostati. In da govorim odkritosrčno, jaz obema privoščim."

"Jaz tudi! jaz tudi!" so vsi pritrjevali po vrsti. Prijateljstva v Ljubljani je bilo tiste dni ravno tako, kakor je še dandanes; prijatelj je prijatelju privoščil — najhujše!

Tedaj je Bernbacher škodoželjno izpregovoril: "Pa vendar postaneta oba deležna, če že ne cesarskega obeda, pa vsaj cesarskih jedil!"

"Kako to? Kako to?" se je čudilo vse.

"Komaj verjetno, a vendar je gola resnica. Lavrin, star lisjak, jo je izvohal! In danes ob osmih bode zbral okrog sebe enajst nepovabljenih glav — v zadnji izbici pri Detelji za frančiškansko cerkvijo. In na mizo se jim bode prinašalo vse tisto, kar se bode nam dajalo tu pri cesarski mizi. In gostili se bodo in bolj bodo židane volje, nego smo mi! In niti na krožnike jim ne bode paziti, da se jim kateri ne ubije! A do kosti bodo obirali nas, ki smo povabljeni!"

"To ni mogoče!" je vzdihnil Češka.

"Na svetu je vse mogoče!" je odgovoril Bernbacher hladnokrvno.

"Povej vendar, kako je mogoče?" je silil Češka.

"Lavrin si je vedel — ne vem na kak način — pridobiti zvezo z dvornim kuharjem. Pogodila sta se, da se bode dobavil obed za dvanajst oseb iz cesarske kuhinje, in sicer takoj, ko se konča pojedina v deželnem dvoreu."

"Pojedli bodo torej naše ostanke!" se je oglasil Gale strupeno.

"Ne verujem" je odgovoril Bernbacher. "Mislim, da bodo ravno tako dobro jedli kot mi tukaj."

Češka vpraša radovedno: "In koliko plačajo najvišjemu kuharju?"

"Čul sem, da pet goldinarjev za glavo."

"Grozno! grozno!" je hitel steklar. "Da cesar kaj takega ne prepove!"

"E kaj boš!" ga zavrne Gale, "cesarja povsod goljufajo, ne samo v kuhinji."

Le neradi so se pomirili možaki, ker jim ni hotelo v glavo, da bodo ta večer drugi jedli ravno isto kakor oni — na cesarski dvor povabljeni prvaki. Najbolj jih je peklo, da sta se ravno Lavrin in Gogala, ki sta bila prezrta in katerima so tako gorko privoščili, po ovinkih približala do dvornih skled ter se brez sitnosti udeležila darov bogate mize, radi katerih so se morali oni praznično obleči, se priklanjati, paziti na vsak korak ter paziti pred vsem, da jim pri obedu ne zdrkne žlica iz rok ali pa krožnik z mize!

Nič jim ni jeza pomagala! Pri Detelji za frančiškansko cerkvijo se je ob osmih v resnici pričel postranski obed. In servirala so se vsa tista jedila kakor prej v deželnem dvorcu. In dvanajst filistrov se je gostilo, a svojo gostijo so si s tem sladili, da so prav na široko zabavljali onim, ki so bili povabljeni in ki so dosti manj prida od njih! Pa veselje se je pri koncu tudi skalilo. Vsak izmed dvanajsterih je imel doma ženico in otročiče in vsakemu so otročiči in ženica na srce polagali, da naj od Detelje kaj domov prinese, da pokusijo tudi žena in otročiči, kaj in kako se je pri avstrijskem cesarju. Vlačili so iz žepov papir ter skušali kolikor največ mogoče zaviti v njega. Razvila se je huda konkurenca in iz nje srdit prepir. Razšli so se v jezi in srdu.

Človeštvo je vedno eno in isto! Ko je sedanji cesar leta 1883. obiskal Ljubljano, so "odklonjenci" istotako živeli od odpadkov cesarske kuhinje. Dotični dvorni podobedniki so imeli svojo gostijo v zadnji sobici pri "Roži", pristojbina, katero je vsak udeleženec plačal cesarskemu kuharju, pa je znašala pet goldinarjev. Vse to je bil uredil pokojni Zmagoslav Smole, tako da je tudi ta poznejša epizoda v neki dotiki z našo pripovestjo. Ako povemo golo resnico, da so se obedniki pri "Roži" tudi uprli, ker so nekateri preveč zavitega hoteli odnesti, se temu pač nihče ne bode čudil!

A napotimo se zopet v dvorec, kjer so čakali povabljenci v cercle-sobi. Doslej smo čuli razgovore plebejcev, sedaj poslušajmo, kako so se razgovarjali višji stanovi. Okrog škofa Avguština se je zbralo nekaj plemenitašev in dostojanstvenikov. Ti niso govorili, ti so šepetali, a vzlic temu se je tudi šepetanje sukalo okrog ljubega bližnjega, kateremu se je čast glodala prav tako kakor v meščanskem krogu.

"Vaše zdravje," je izpregovoril predsednik "deželnih pravic" baron Krust, "vaše zdravje, škofja milost, zadnje čase ni bilo najboljše? V svojo žalost sem to čul!"

"Božične praznike," je odgovoril škof, "me je protin nadlegoval, a sedaj je — hvala božji porodnici! — zopet odleglo!"

"Vaš poklic, škofja milost, je težaven in take mučne bolezni so posledica tega poklica!"

"Težaven in odgoovren!" Tu se je obrnil vladika k mlademu rakovniškemu grofu, ki je bil prišel v rdečem fraku, kakor so ga nosili deželni stanovi grofovskega pokolenja.

"Oj Rakovnika bodoči gospodar! Ko sem jeseni opravljal v Šentpetru sveto birmo, me je gospa grofica sprejela z vprav plemenitaško gostoljubnostjo. Kake vesti mi prinašate o dobri gošpe materi, grof Oton?"

(Dalje prihodnjič.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.